

Handläggare
Anna Kindstrand Larsson
Telefon: 08-50825206

Till
Kommunstyrelsen

Remiss av förslag till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om skyddat boende

Kontorsutlåtande med hänvisning till kort remisstid

Svar på remiss från kommunstyrelsen, Dnr KS 2020/1073

Förvaltningens förslag till beslut

Socialförvaltningens kontorslåtande översänds till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Sammanfattning

Från och med den 1 april 2024 har skyddat boende blivit en reglerad insats enligt socialtjänstlagen, som gäller både vuxna och barn. Privata utförare av skyddade boenden måste nu ha tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg (IVO), och kommuner ska anmäla sina boenden till IVO. Lagändringarna syftar till att förbättra skydd och stöd för personer i behov av skyddat boende samt stärka rättigheterna för medföljande barn, som nu ska få egna insatsbeslut.

Skyddat boende definieras i socialtjänstförordningen (2001:927) som tillfälliga boenden som erbjuder individanpassat stöd för dem som behöver skydd mot hot, våld eller andra övergrepp. I Socialstyrelsens förslag på föreskrifter och allmänna råd tydliggörs krav på ledningssystem, säkerhetsarbete, inskrivning, genomförande av insatsen, personalens kompetens, bemanning samt lokaler.

Alla som vistas på skyddat boende ska ha en individuell säkerhetsplanering för att säkerställa trygghet för både vuxna och barn. Krav på lämplighetsbedömning inför inskrivning och samverkan med socialnämnden för att tillgodose de skyddsbehövandes behov ingår. Personalens kompetens och bemanning ska anpassas för att möta behoven, med krav på relevant utbildning. Lokalerna ska vara ändamålsenliga och erbjuda trygghet och säkerhet, med specifika utrymmen för både vuxna och barn.

Förvaltningen bedömer Socialstyrelsens förslag om föreskrifter och allmänna råd som relevanta. Förvaltningen betonar vikten av individuella säkerhetsplaner och att särskilt utsedda personer

informerar barn vid inskrivning, vilket stärker barnets rättigheter. Förvaltningen ser positivt på kraven att skyddade boenden ska stödja barns skolgång, men påpekar att liknande krav för förskoleverksamhet saknas.

Förvaltningen anser att föreskrifternas kompetenskrav för föreståndare bör skärpas för att inkludera erfarenhet med specifika målgrupper. Socialstyrelsens konsekvensutredning påpekar att högre kvalitet kan leda till ökade kostnader för kommunerna, och förvaltningen understryker behovet av att dessa kostnader beräknas och att kommunerna kompenseras.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har skickat remissen av *förslag till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om skyddat boende*. Med anledning av den korta remisstiden svarar socialförvaltningen med ett kontorsutlåtande. Övrig remissinstans är stadsledningskontoret.

Ärendet

Skyddat boende har från och med den 1 april 2024 blivit en reglerad boendeinsats enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL, för både vuxna och barn. Nytt är också att privata utförare som driver skyddade boenden måste ha tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg (IVO), och att kommuner som driver skyddat boende ska anmäla det till IVO. Syftet med lagändringarna har bland annat varit att förbättra skyddet för och stödet till personer som behöver skyddat boende och se till att de får en insats av god kvalitet. Syftet med lagändringarna är även att stärka rättigheterna för medföljande barn. Bland annat krävs att barn som följer med en vårdnadshavare till skyddat boende ska få egna beslut om insatser.

Med skyddat boende avses ett boende inom socialtjänsten som tillhandahåller platser för tillfällig heldygnsvistelse tillsammans med individanpassat stöd åt enskilda i behov av skydd mot hot, våld eller andra övergrepp. Det har införts bestämmelser och krav kopplat till skyddat boende i socialtjänstlagen och socialtjänstförordningen (2001:927), SoF. I detta förslag till föreskrifter och allmänna råd preciserar och kompletterar Socialstyrelsen dessa krav. Förslagen riktar sig till kommuner och privata aktörer som driver skyddat boenden, och de ska också stödja Inspektionen för vård och omsorg (IVO) i tillsyn och tillståndsprövning.

I förslaget på föreskrifter och allmänna råd om skyddat boende tar Socialstyrelsen upp bestämmelser gällande nedan beskrivna områden.

Ledningssystem

Bestämmelserna innebär krav på att det finns de processer och rutiner som behövs för att säkra verksamhetens kvalitet. Bland annat hur anmälningsskyldigheten enligt 14 kap 1 § SoL om oro för barn ska fullgöras

Säkerhetsarbete,

Krav ställs att det finns ett systematiskt arbete för att upprätthålla tryggheten och säkerheten i verksamheten. Det innebär att varje person som är inskriven i verksamheten ska ha en individuell säkerhetsplanering som revideras vid behov. Säkerhetsplanering ska även, när det är möjligt, göras i samband med utflytt. För barn ska det finnas en särskilt utsedd person som har till uppgift att genomföra säkerhetsplanering för barnet och säkerhetsplaneringen ska anpassas utifrån varje barns ålder, mognad och individuella förutsättningar.

Inskrivning

Boendet ska göra en lämplighetsbedömning om de kan ta emot den vuxne eller barnet utifrån de behov av skydd och stöd som beskrivs i socialnämndens utredning och bedömning. Det ska även beaktas om inskrivning kan få negativa konsekvenser för den som ska skrivas in eller övriga personer som är inskrivna på boendet när det gäller tryggheten och säkerheten. Det ska också finnas en särskild utsedd person som har i uppgift att ge information till barnet i samband med inskrivning.

Genomförande av insatsen

Skyddat boende är ett boende som tillhandahåller platser för tillfällig heldygnsvistelse tillsammans med *individanpassat stöd* som är anpassat till de grupper verksamheten är avsedd för. Det ställs krav på samverkan med socialnämnden samt med aktörer för att kunna säkerställa placerade barns behov av hälso- och sjukvård, tandvård, skolgång, sysselsättning och fritidsaktiviteter.

Skyddade boendet bör till exempel kunna erbjuda stöd i att bearbeta upplevelser av hot, våld eller andra övergrepp, ordna ett stadigvarande boende, få en fungerande ekonomi, bygga upp nya sociala nätverk och ha en meningsfull fritid under vistelsen i boendet. Skyddade boenden bör även kunna erbjuda samhällsinformation och rådgivning, hjälp vid kontakt med myndigheter och andra aktörer, stöd i föräldraskap och praktisk hjälp i vardagen.

Skyddade boenden som tar emot barn bör, med anpassning till barnets ålder, mognad och individuella förutsättningar, kunna erbjuda stöd i att bearbeta upplevelser av hot, våld eller andra övergrepp, kunna upprätthålla skolgång, bibehålla eller bygga upp

nya sociala relationer och ha en meningsfull fritid under vistelsen i boendet.

Personalens kompetens

Förslaget innebär krav på att föreståndaren ska ha relevant högskoleutbildning om minst 180 högskolepoäng, erfarenhet av arbete på skyddat boende samt personlig lämplighet. Övrig personal ska ha minst två års eftergymnasial utbildning samt den kompetens som krävs för att möta behoven av stöd och skydd för de grupper av personer som boendet är avsett för. På verksamheter som tar emot barn ska det finnas personal med kunskap om barns behov och rättigheter.

Bemanning

Bemanningen ska anpassas till att kunna tillgodose de behov av stöd och hjälp de personer som är inskrivna har samt för att kunna garantera dem en trygg och säker insats. Personal ska finnas tillgänglig att nå dygnet runt. Vid behov ska personalen, med hänsyn tagen till boendes trygghet och säkerhet, kunna infinna sig i det skyddade boendet utan oskäligen dröjsmål.

Lokaler och skyddsanordningar

Lokalerna ska vara ändamålsenliga för verksamheten som bedrivs och möjliggöra en trygg och säker vistelse. Vuxna bör ha eget rum medan barn kan dela rum med sin vårdnadshavare om det bedöms lämpligt. Det bör också finnas utrymme för att till exempel tillaga och äta måltider, rum för samvaro och rum för enskilda samtal. De skyddade boenden som tar emot barn bör ha utrymme för lek och sysselsättning samt utrymmen som är lämpliga för skolarbete.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för strategi och utveckling. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 13 november 2024. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 14 november 2024.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Det är viktigt med en nationell reglering för att säkerställa verksamheternas ansvar och bidra till att kvalitén på skyddade boenden säkras samt förebygger våldfärdsbrott. Förvaltningen är av uppfattningen att Socialstyrelsens förslag om föreskrifter och allmänna råd om skyddat boende på många punkter är relevanta och väl avvägda. Förvaltningen ser särskilt positivt på att krav ställs på ett systematiskt arbete för att säkerställa barnens rätt till en trygg och säker vård. Det är bra att det i de allmänna råden ställs krav på att den som bedriver verksamheten ska se till att säkerhetsplanering genomförs för och tillsammans med varje inskriven person. Samt att det för barn ska finnas en särskilt utsedd person som har i uppgift att genomföra säkerhetsplanering för barnet.

Förvaltningen delar Socialstyrelsens uppfattning gällande vikten av att inte blanda vissa målgrupper. Bestämmelserna om inskrivning ställer stora krav på det skyddade boendet att kunna bedöma om personen som ska skrivas in passar i verksamheten. Både utifrån den enskildes individuella behov av stöd och skydd men även utifrån de andra personerna som redan är inskrivna. Förvaltningen ser utifrån ett barnrättsperspektiv mycket positivt på att barnets rätt till information enligt barnkonventionens (FN:s konvention om barnets rättigheter) artikel 12 säkras genom att en särskilt utsedd person har till uppgift att ge information till barnet i samband med inskrivning.

När det gäller genomförandet av insatsen ser förvaltningen positivt på att det ställs särskilda krav på skyddade boende som tar emot barn att de ska erbjuda stöd i att barn ska kunna upprätthålla skolgång. Dock saknar förvaltningen ett liknande krav i föreskrifterna när det gäller pedagogisk verksamhet för barn i förskoleåldern. Barnafrid lyfter förskoleverksamhet som ett av områdena där det i deras kartläggning¹ 2022 visat sig att det idag behövs en stärkt samverkan för att stärka skyddsnetet runt barn i skyddat boende.

Behoven hos skyddssökande varierar och det behöver finnas skyddade boenden som är inriktat på olika målgrupper, som exempelvis personer med funktionsnedsättning, beroendeproblematik, personer som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtyck eller personer som vill lämna organiserad brottslighet. I Stockholms stads socialtjänstrapport² framkommer att 57 procent av stadsdelsnämnderna ser behov av fler platser i skyddat boende för kvinnor med funktionsnedsättning. Vidare visar Socialstyrelsens kartläggning av skyddade boenden 2020³ att bristen på platser för kvinnor i missbruk är nationellt problem. Det är 22 procent av de kartlagda boendena i Sverige som tar emot kvinnor i aktivt missbruk. Socialstyrelsen menar att denna målgrupp ofta hamnar mellan stolarna mellan beroendevården och psykiatrin, och att det behövs fler möjligheter till verksamheter där kvinnan inte behöver välja mellan behandling av missbruk och kompetens om våld.

I bestämmelserna kring genomförande av insatsen ställs krav på att det skyddade boendet ska erbjuda stöd och skydd som är anpassat till de grupper som boendet är avsett för. Detta framgår också av socialtjänstförordningen. Det är i de föreslagna föreskrifterna och allmänna råden inte specificerat vilka anpassningar och vilken form

¹ Kartläggning av brister och kunskapsluckor i skyddsnetet runt barn i skyddat boenden, Natalie Söderlind & Laura Korhonen Barnafrid vid Linköpings universitet (2022)

² Socialtjänstrapport 2022 En beskrivning av socialtjänsten i Stockholms stad Dnr: SOF 2023/26

³ Kartläggning av skyddade boenden i Sverige (2020). Socialstyrelsen

av stöd eller kompetens som krävs av de skyddade boendena som är inriktade på olika målgrupper. Här vill förvaltningen framhålla att det är viktigt att följa om de generella skrivningarna är tillräckliga eller om det behövs mer regleringar.

Förvaltningen instämmer i förslaget att bemanningen behöver anpassas utifrån målgruppens behov av stöd och skydd.

Vad gäller kompetenskraven anser förvaltningen att kraven ska skärpas ytterligare vad gäller föreståndarens kompetens. I föreskrifterna och allmänna råden framgår att föreståndaren bland annat ska ha erfarenhet av arbete vid skyddat boende eller liknande verksamhet. Förvaltningen anser att det vore relevant med ett krav på föreståndaren om erfarenhet av arbete med den specifika målgruppen samt kunskap om de arbetssätt och metoder som är relevanta för målgruppen. Detta för att säkerställa kompetensen och kvalitén på skyddade boenden som exempelvis tar emot särskilt sårbara grupper och barn.

Socialstyrelsens konsekvensutredning gällande detta förslag till föreskrifter och allmänna råd om skyddat boende tar upp att när kvalitén och säkerheten höjs på skyddade boenden blir verksamheterna dyrare att bedriva. Enligt Socialstyrelsens konsekvensutredning kan det komma att bli en ökad kostnadsbörda på kommunerna men att de dock inte på förhand kan uppskatta hur stor denna ökade kostnadsökning blir. Förvaltningen vill framhålla vikten av att beräkningar för detta görs och att kommunerna kompenseras för sina ökade kostnader.

Socialförvaltningens kontorsutlåtande översänds till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Veronica Wolgast Carstorp
Socialdirektör
Socialförvaltningen

Lina Blombergsson
Avdelningschef
Socialförvaltningen

Bilagor

1. Förslag - Socialstyrelsens förslag till föreskrifter och allmänna råd om skyddat boende
2. Konsekvensutredning

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Veronica Wolgast Carstorp, Socialdirektör	2024-11-12
Lina Blombergsson, Avdelningschef	2024-11-11